

**РОЗДІЛ 2. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО;
МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО;
ГОСПОДАРСЬКЕ ТА ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО**

УДК 347.19

DOI 10.31732/2708-339X-2025-15-A5

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

Биков О.М.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: oleksandrbrm@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4965-696X>*

Куракін Д.Д.,

*здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, Україна, 03113
e-mail: kurakindd@krok.edu.ua*

LEGAL REGULATION OF LEGAL ENTITIES UNDER PUBLIC LAW

Вукон О.М.,

*Doctor of Laws, Professor of the Department of State and
Legal Disciplines of «KROK» University
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: oleksandrbrm@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4965-696X>*

Kurakin D.D.,

*graduate of the Master's degree of
«KROK» University
Kyiv, Tabirna St., 30-32, Ukraine, 03113
e-mail: kurakindd@krok.edu.ua*

Анотація. Стаття присвячена аналізу правового регулювання діяльності юридичних осіб публічного права в Україні, які є важливими суб'єктами у системі публічної адміністрації. Юридичні особи публічного права виконують функції, спрямовані на забезпечення суспільних інтересів, управління державними ресурсами та надання соціальних послуг. У дослідженні акцентується увага на низці проблем, які обумовлені недосконалістю чинного законодавства, зокрема його суперечливістю, прогалинами та складністю застосування. Розглянуто ключові категорії юридичних осіб публічного права, до яких належать державні органи, органи місцевого самоврядування, комунальні підприємства, заклади освіти та наукові установи. Проаналізовано їх правовий статус, особливості функціонування та організаційні моделі. Зроблено висновок, що для підвищення ефективності діяльності цих суб'єктів необхідно модернізувати правове регулювання з урахуванням сучасних викликів, таких як потреба у підвищенні прозорості, підзвітності та адаптації до європейських стандартів. Пропонуються нові підходи, які передбачають створення більш ефективної системи правового регулювання, спрямованої на досягнення балансу між гнучкістю норм і їх чіткістю. Особлива увага приділяється підвищенню ефективності функціонування адміністративної системи, впровадженню інноваційних механізмів врядування та зниженню ризиків корупції. Результати дослідження мають значний теоретичний і практичний внесок у розвиток правової системи України та удосконалення інституційної структури державного управління.

Ключові слова: *правове регулювання, юридичні особи публічного права, державні органи, органи місцевого самоврядування, комунальні підприємства, публічні інтереси, адміністративна система, законодавство, ефективність, демократичне врядування.*

Формул: 0, **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 16.

Abstract. The article is devoted to the analysis of the legal regulation of the activities of legal entities under public law in Ukraine, which are important entities in the public administration system. Legal entities under public law perform functions aimed at ensuring public interests, managing state resources and providing social services. The study focuses on a number of problems caused by the imperfection of the current legislation, in particular its inconsistencies, gaps and complexity of application. The key categories of legal entities under public law are considered, which include state bodies, local governments, municipal enterprises, educational institutions and scientific institutions. Their legal status, features of functioning and organizational models are analyzed. The conclusion is made that in order to increase the efficiency of the activities of these entities, it is necessary to modernize legal regulation taking into account modern challenges, such as the need to increase transparency, accountability and adaptation to European standards. New approaches are proposed that provide for the creation of a more effective system of legal regulation aimed at achieving a balance between the flexibility of norms and their clarity. Particular attention is paid to increasing the efficiency of the administrative system, introducing innovative governance mechanisms, and reducing corruption risks. The results of the study have a significant theoretical and practical contribution to the development of the legal system of Ukraine and the improvement of the institutional structure of public administration.

Keywords: legal regulation, public law entities, state bodies, local self-government bodies, municipal enterprises, public interests, administrative system, legislation, efficiency, democratic governance.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 16.

Постановка проблеми. Існування певних недоліків у законодавстві є постійним і стійким явищем. Причини цього можуть бути різними, але вони призводять до дефектів чинного законодавства, які проявляються через прогалини в праві, колізії, суперечності з іноземним правом, плутанину, двозначність та неточність правових норм, недостатню збалансованість правових норм, інституційні дефекти та недоліки в термінологічному позначенні.

Одним з таких недоліків є поширена в цивільному праві категорія «юридичні особи публічного права».

Публічні юридичні особи, а не юридичні особи публічного права. Така назва вважається більш правильною. Це пов'язано з тим, що юридичні особи публічного права є суто цивілізаційним явищем. Його наявність у праві пов'язана з необхідністю опосередкованої участі в цивільних справах та обороті української держави через органи зі статусом юридичної особи.

Відповідно до Цивільного кодексу України, хоча держава і виступає на рівних правах з іншими учасниками цивільних відносин, її правовий статус визначається тим, що вона не може брати участь у них незалежно від інших учасників. Принаймні в більшості з них. І коли держава бере участь у цивільних правовідносинах, то це скоріше виняток з правила, ніж саме правило.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми. В. І. Лаврінченко, Н. В. Іванова, О. В. Кузьменко, О. Р. Шишка, О. І. Зозуляк, В. С. Щербина, Г. Ф. Шершеневич активно за-

ймаються дослідженням правового регулювання діяльності юридичних осіб публічного права з урахуванням правових засад діяльності державних органів та їх взаємодії з суспільством.

Водночас дослідження адміністративної проблематики та правової природи юридичних осіб публічного права не завжди містять комплексний аналіз, що зумовлює необхідність систематизації знань та вироблення нових підходів до правового регулювання.

Метою цього дослідження є аналіз правового регулювання діяльності юридичних осіб публічного права в Україні з акцентом на їхню роль в адміністративній системі та визначення напрямів удосконалення законодавства у цій сфері.

Завданням дослідження є аналіз основних термінів та понять, пов'язаних з юридичними особами публічного права, визначення правових механізмів регулювання діяльності юридичних осіб публічного права, а також виявлення проблем та недоліків у правовому регулюванні діяльності юридичних осіб публічного права.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Протягом останніх років у публікаціях переважно акцентується увага на проблематиці, що стосується юридичних осіб публічного права, їх функцій, правового статусу та ролі у забезпеченні публічних інтересів. Однак певні аспекти цієї теми залишаються невирішеними і не були належно досліджені раніше, зокрема, питання ефективності механізмів управління такими особами, їх взаємодії з іншими учасниками пра-

вовідносин, а також специфіка застосування норм права до їх діяльності. Ці недосліджені елементи загальної проблеми вимагають більш глибокого аналізу та вивчення, щоб краще зрозуміти їхній вплив на функціонування публічного сектора, що підкреслює важливість правового регулювання юридичних осіб публічного права.

Виклад основного матеріалу. Юридичні особи публічного права є одними з ключових учасників правової системи, які забезпечують виконання функцій держави та місцевого самоврядування. В Україні правове регулювання діяльності таких юридичних осіб визначається низкою законодавчих актів, які становлять правову основу їх діяльності, організації та функціонування [8, с. 2].

Юридичною особою публічного права є організація, створена для виконання адміністративних завдань і забезпечення суспільних інтересів. До юридичних осіб публічного права належать державні органи, органи місцевого самоврядування та інші організації, що діють на основі публічного права.

Відповідно до Цивільного кодексу України, юридичні особи публічного права наділені дієздатністю, тобто здатністю мати права та мати обов'язки, що виникають з їх діяльності.

Основні ознаки юридичної особи публічного права підкреслюють публічний характер її діяльності, оскільки її діяльність спрямована на виконання обов'язків і функцій в суспільних інтересах; наявність владних повноважень, оскільки юридична особа публічного права наділена певними повноваженнями, що дозволяють їй здійснювати контроль і регулювання у відповідних сферах; публічний характер її статусу; публічний характер своєї держави. Фінансується з державного та місцевих бюджетів [10, с. 116].

Юридичні особи публічного права поділяються на кілька категорій, кожна з яких має свої організаційно-функціональні ознаки. По-перше, вони є державними органами і включають центральні та місцеві органи влади, які виконують державні функції. До їх складу входять міністерства та місцеві державні адміністрації відповідно до Кон-

ституції України та законодавства.

По-друге, це органи місцевого самоврядування. Для управління на місцевому рівні створено органи місцевого самоврядування з повноваженнями, передбаченими Законом України «Про місцеве самоврядування». До них відносяться міські, сільські та селищні ради.

По-третє, комунальні підприємства – це організації, створені органами місцевого самоврядування для надання послуг населенню. На ці підприємства поширюється спеціальне законодавство про фінансування та бюджетний контроль.

По-четверте, державні та комунальні вищі навчальні заклади також є юридичними особами публічного права, які виконують освітні функції для держави.

По-п'яте, державні наукові установи, які здійснюють наукові дослідження і розробки, також є юридичними особами публічного права.

Правове регулювання діяльності юридичних осіб публічного права здійснюється низкою законодавчих актів, зокрема Конституцією України, яка визначає загальні засади діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування; Цивільний кодекс України, який містить загальні норми про юридичних осіб, особливо публічного права, їх статус, правоздатність і відповідальність; Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», який регулює діяльність органів місцевого самоврядування, їх повноваження та структуру; Закон України «Про державну службу в Україні», який регулює діяльність органів місцевого самоврядування, їх повноваження та структуру; Закон України «Про юридичні особи публічного права виконують багато важливих функцій у суспільстві.

Зокрема, вони діють у суспільних інтересах; забезпечують суспільні інтереси; гарантують реалізацію прав і свобод громадян; регулюють та контролюють дотримання законів, що охоплюють різні сфери життя, такі як економіка, екологія та соціальна сфера; надають соціальні, соціальні, медичні, освітні та інші послуги населенню; виконують функції держави; реалізують державну політику, виконують управлінські функції, пов'язані з її реалізацією.

Інституційно-правове регулювання діяльності юридичних осіб публічного права ускладнюється недостатньою чіткістю норм, оскільки багато норм містять нечіткі формулювання, утруднене їх застосування; бюрократизм, що призводить до процедурних затримок і зниження ефективності; ризик корупції в системі управління, що потребує постійного моніторингу, механізми прозорості потребують вдосконалення, а також необхідність адаптації законодавства до потреб суспільства, оскільки воно не відповідає потребам суспільства.

Отже, правове регулювання діяльності юридичних осіб публічного права є важливим елементом функціонування держави і суспільства. Він гарантує реалізацію суспільних інтересів і регулює діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування [12, с. 35].

Проте для підвищення ефективності цієї системи правове регулювання потребує вдосконалення відповідно до потреб суспільства та з урахуванням сучасних викликів. Тому правове регулювання діяльності юридичних осіб публічного права є важливим елементом функціонування держави і суспільства, оскільки забезпечує реалізацію публічних інтересів та регулює діяльність органів державної влади й місцевого самоврядування. Для підвищення ефективності цієї системи необхідно вдосконалити правове регулювання з урахуванням сучасних викликів, а також розробити нові підходи, які сприятимуть розвитку демократичного врядування та підвищенню довіри суспільства до влади.

Література:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. 141 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 30.12.2024)
2. Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст. 356.
3. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.
4. Іванова Н. В. Правове регулювання діяльності державних органів: сучасний стан і перспективи. Н. В. Іванова. Харків: Право, 2019. 200 с.
5. Кузьменко О. В. Публічне право в Україні: виклики та рішення. О. В. Кузьменко. Львів: Наукова думка, 2021. 300 с.
6. Лаврінченко В. І. Дослідження юридичних осіб публічного права: теорія та практика. Київ: Юридична думка, 2020. 250 с.
7. Москаленко А. О. Юридичні особи публічного права: змістово-понятійна характеристика. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2021. № 51. С. 56-59.
8. Москаленко А. О. Адміністративно-правове регулювання статусу юридичних осіб публічного права : дис. ... докт. філос. : 081. Одеса, 2022. 253 с.

Висновки. Правове регулювання діяльності юридичних осіб публічного права в Україні потребує суттєвого вдосконалення з метою підвищення ефективності їх функціонування та забезпечення публічних інтересів. Важливість цього питання зумовлена сучасними викликами, що стоять перед системою державного управління. Для забезпечення стабільності та ефективності діяльності корпорацій публічного права важливо розробити та впровадити нові підходи до правового регулювання, які сприятимуть розвитку демократичного врядування підвищенню довіри суспільства до влади.

Для ефективного функціонування юридичних осіб публічного права в Україні необхідно не лише вдосконалити законодавчі та нормативно-правові акти, а й забезпечити чіткі механізми контролю та підзвітності їх діяльності. Це дозволить підвищити рівень прозорості процесів управління, сприятиме належному захисту суспільних інтересів та забезпеченню високого рівня відповідальності органів управління таких юридичних осіб перед суспільством.

З огляду на виклики, пов'язані з реформою державного управління, важливо забезпечити адаптацію законодавства до європейських стандартів, що сприятиме не лише покращенню якості публічних послуг, а й зміцненню демократичних інститутів в Україні. Запровадження ефективних правових механізмів регулювання діяльності корпорацій публічного права також сприятиме зміцненню довіри громадян до органів влади, що є основою сталого та стабільного розвитку держави.

9. Москаленко А. О. Компетенція як ознака ідентифікації адміністративно-правового статусу юридичних осіб публічного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 489-492.
10. Мушак Н. М. Особливості правового статусу юридичних осіб публічного права в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична, 2021. № 1. С. 115-122.
11. Савчин М. В. Конституційні аспекти діяльності юридичних осіб публічного права в умовах європейської інтеграції України. Київ: Видавничий дім «Ін Юре», 2023. 334 с.
12. Зозуляк О. І. Непідприємницькі юридичні особи як суб'єкти цивільного права: теоретичний та практичний аспекти : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2019. С. 35. 475 с.
13. Шишка О. Р. Юридична особа волоздатна чи неволоздатна: проблема предмету цивільного права. Вплив інтеграційних тенденцій на розвиток вітчизняного права : матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Одеса, 24 лютого 2017 р. Одеса : ОДУВС, 2020. С. 155-157.
14. Шершеневич Г. Ф. Цивільне право: навчальний посібник. Право, 2020. 320 с.
15. Шишка О. Р. Рівень правової визначеності концепту цивільного права як гарантія правової безпеки та стабільності права : до постановки проблеми. Безпека як правовий концепт : виступи учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 20 квітня 2018 р. Київ : Ліра-К. 2018. С. 105-111.
16. Щербина В. С. Теорія держави і права: підручник / В. С. Щербина. Київ: Наукова думка, 2020. 400 с.

References:

1. Constitution of Ukraine Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR). 1996. No. 30. p. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed December 30, 2024)
2. Civil Code of Ukraine: Law of January 16, 2003 No. 435-IV. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2003. No. 40-44. Art. 356.
3. On Central Executive Bodies: Law of Ukraine of March 17, 2011 No. 3166-VI. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2011. No. 38. Art. 385.
4. Ivanova, N. V. Legal Regulation of the Activities of State Authorities: Current State and Prospects / N. V. Ivanova. Kharkiv: Pravo, 2019. 200 p.
5. Kuzmenko, O. V. Public Law in Ukraine: Challenges and Solutions / O. V. Kuzmenko. Lviv: Naukova Dumka, 2021. 300 p.
6. Lavrinenko, V. I. Research on Legal Entities of Public Law: Theory and Practice / V. I. Lavrinenko. Kyiv: Yurydychna Dumka, 2020. 250 p.
7. Moskalenko, A. O. Legal Entities of Public Law: Content and Conceptual Characteristics. Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Jurisprudence." 2021. No. 51. pp. 56-59.
8. Moskalenko, A. O. Administrative and Legal Regulation of the Status of Legal Entities of Public Law: PhD Thesis. Odessa, 2022. 253 p.
9. Moskalenko, A. O. Competence as a Feature for Identifying the Administrative and Legal Status of Legal Entities of Public Law. Legal Scientific Electronic Journal. 2021. No. 11. pp. 489-492.
10. Mushak, N. M. Features of the Legal Status of Legal Entities of Public Law in Ukraine. // Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal Series, 2021. No. 1. pp. 115-122.
11. Savchyn, M. V. Constitutional Aspects of the Activities of Legal Entities of Public Law in the Context of Ukraine's European Integration. Kyiv: In Yure Publishing House, 2023. 334 p.
12. Zozulyak, O. I. Non-Entrepreneurial Legal Entities as Subjects of Civil Law: Theoretical and Practical Aspects: PhD Thesis. Kyiv, 2019. 475 p.
13. Shyshka, O. R. Legal Entity: Able or Unable to Own? The Problem of the Subject of Civil Law. The Impact of Integration Trends on the Development of Domestic Law: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference. Odessa, February 24, 2017. Odessa: ODUVS, 2020. pp. 155-157.
14. Shershenievych, H. F. Civil Law: Textbook / H. F. Shershenievych. Kharkiv: Pravo, 2020. 320 p.
15. Shyshka, O. R. The Level of Legal Certainty of the Concept of Civil Law as a Guarantee of Legal Security and Stability of Law: Towards the Problem Statement. Security as a Legal Concept: Presentations of Participants of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference. Kyiv, April 20, 2018. Kyiv: Lira-K. 2018. pp. 105-111.
16. Shcherbyna, V. S. Theory of State and Law: Textbook / V. S. Shcherbyna. Kyiv: Naukova Dumka, 2020. 400 p.

Стаття надійшла до друку 05 січня 2025 року